Sevda MUTLU
KOSGEB'in Uygulamalı Girişimcilik Sertifikası Eğitimi Kurslarına Katılan Kursiyerlerin Girişimcilik Potansiyelleri Ve Eğilimleri / *Entrepreneurial Potentials and Tendencies of Trainees who Attend KOSGEB's Applied Entrepreneurship Cerficate Training*

Ertuğrul GÜREŞÇİ
Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat MYO Örneği / *An Investigation over Entrepreneurship tendency: An Example, Ispir Hamza Polat Vocational School*

İlkay Noyan YALMAN & Özge GÜNDOĞDU
Kadın Girişimciliği Ve Bölgesel Kalkınma: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde Uygulama / *The Importance of Women Entrepreneurships in Regional Development: The Application in TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Region*

Sevtap KESKİN
Türkiye'de Kadın Girişimcilerin Durumu / *Status of Women Entrepreneurs in Turkey*

Selen IŞIK MADEN & Murat Ali DULUPÇU & Onur SUNGUR
KOBİ Desteklerinin İstihdam Büyümesine Etkisi: Isparta Ve Burdur Örneği / *The Effect of SME Supports on Employment Growth: Case of Isparta and Burdur*

Sibel TAN & İsmail SEKİ & Mehmet AKBULUT
Doğal Kaynakların Kullanımı Ve Sürdürülebilirliği Açısından Su Ürünleri Sektörünün Mevcut Durumu Ve SWOT Analizi: Türkiye TR22 Bölgesi Örneği / *Current Situation And SWOT Analysis Of Fisheries Industries In The Context Of Using Natural Resources And Sustainability: TR22 Region Pattern*

Eray POLAT & Gülay ÖZDEMİR YILMAZ
Kalkınma Ajanslarının Turizmin Gelişmesindeki Önemi: Güney Marmara Kalkınma Ajansı Örneği / *Importance of Development Agencies for Tourism Development: An Example of South Marmara Development Agency*

Ömer Kürşad TÜFEKCİ & Nezihe TÜFEKCİ
Pazarlama Yeniliği ile Pazarlama Performansı İlişkisini Açıklamaya Yönelik Bir Vaka Çalışması: Süleyman Demirel Üniversitesi Olimpik Yüzme Havuzu Örneği Ve Bir Model Önerisi / *A Case Study on Articulating the Relationship between Marketing Innovation and Marketing Performance: Süleyman Demirel University Olympic Swimming Pool Sample and A Model Suggestion*

Arzu Meltem DİNLER SAKARYALI
İnovasyon Ve Risk Sermayesi / *Innovation and Venture Capital*

Füsun GÖKALP
Lojistik Hizmeti Sağlayan İşletmelerde Mali Performansı Etkileyen Performans Ölçütlerinin Belirlenmesi: Bir Uygulama / *Determining The Performance Measures That Affect The Financial Performance of Logistic Service Providing Firms: An Application*

ISSN: 1306-8946

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi

JOURNAL OF ENTREPRENEURSHIP AND DEVELOPMENT

Girişimcilik ve Kalkınma DERGİSİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
DR. H. İBRAHİM BODUR GİRİŞİMCİLİK UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

GİRİŞİMCİLİK VE KALKINMA DERGİSİ

JOURNAL OF ENTREPRENEURSHIP AND DEVELOPMENT

Cilt 9 - Sayı 1 - Yaz 2014
Volume 9 - Number 1 - Summer 2014

Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma
Merkezi Tarafından Yayımlanmaktadır

GİRİŞİMCİLİK VE KALKINMA DERGİSİ
Journal of Entrepreneurship and Development
Cilt 9· Sayı 1· Yaz 2014· Volume 9 · Number 1- Summer 2014

SAHİBİ (Publisher)
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi

EDİTÖRLER (Editors)

Serkan BAYRAKTAROĞLU (Süleyman Şah Üniversitesi)
Halit KESKİN (Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü)

Ali Şahin ÖRNEK (Yönetici Editör - Managerial Editor)

YAZI İŞLERİ (Assisting Editors)

Güngör HACIOĞLU

YAYIN KURULU (Editorial Board)
Alfabetik Sıra İle (In Alphepetical Order)

AKKUŞ Hakan (İnönü Üniversitesi)
ALPKAN Lütfihak (Gebze Y.T.E.)
AYDEMİR Muzaffer (Yıldız Teknik Üniversitesi)
BULUT Çağrı (Yaşar Üniversitesi)
CHEN Alexander (University of Central Arkansas)
ÇAKAR DEMİRCAN Nigar (Düzce Üniversitesi)
ÇATI Kahraman (Düzce Üniversitesi)
ERDİL Sabri (Marmara Üniversitesi)
EROL İsmail (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
GERNİ Cevat (Beykent Üniversitesi)
GÖKALP Faysal (Uşak Üniversitesi)
İMAMOĞLU Salih Zeki (Gebze Y.T.E.)
KANIBİR Hüseyin (Bursa Orhangazi Üniversitesi)
KAYNAK Ramazan (Gebze Y.T.E.)
KILIÇ İzzet (Düzce Üniversitesi)
OKUMUŞ Fevzi (University of Central Florida)
ÖZDEMİR Süleyman (İstanbul Üniversitesi)
ÖZTÜRK Nurettin (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
TÜRKAY Oğuz (Sakarya Üniversitesi)
TÜRKSOY Adnan (Ege Üniversitesi)
TÜYLÜOĞLU Şevket (A. İ. Baysal Üniversitesi)
YILMAZ Abdullah (Dumlupınar Üniversitesi)
YÜCEL Rahmi (A. İ. Baysal Üniversitesi)
ZEHİR Cemal (Yıldız Teknik Üniversitesi)

DANIŞMA KURULU (Consultative Committee)
Alfabetik Sıra İle (In Alphepetical Order)

ADIGÜZEL Orhan (S.Demirel Üniversitesi)
AKGÜN Aliekber (Gebze Y.T.E.)
ARBAK, Yasemin (Dokuz Eylül Üniversitesi)
AYDIN Kenan (Yıldız Teknik Üniversitesi)
BAYRAK KÖK Sabahat (Pamukkale Üniversitesi)
BODUR H. İbrahim (Kale Holding A.Ş.)
BOZKURT Veysel (İstanbul Üniversitesi)
ÇABUK Adem (Uludağ Üniversitesi)
ÇARIKÇI İlker (Süleyman Demirel Üniversitesi)
DAMGACIOĞLU Hulusi (Kale Holding A.Ş.)
DEMİR Mehmet (Cumhuriyet Üniversitesi)
ERDİL Oya (Gebze Y.T.E.)
EROĞLU Feyzullah (Pamukkale Üniversitesi)
FİŞ A. Murat (Özyeğin Üniversitesi)
GAVCAR Erdoğan (Muğla Üniversitesi)
GULA Remzi (Çanakkale Seramik A.Ş.)
GÜLOĞLU Tuncay (Yalova Üniversitesi)
İNCE Hüseyin (Gebze Y.T.E.)
İNCEKARA Ahmet (İstanbul Üniversitesi)
İRMİŞ Ayşe (Pamukkale Üniversitesi)
KARAGÖZ Yalçın (Abant İzzet Baysal Ü.)
KISAKÜREK Mustafa (Cumhuriyet Üniversitesi)
KOÇEL Tamer (İstanbul Kültür Üniversitesi)
KÖSE Seyit (Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
MÜFTÜOĞLU Tamer (Başkent Üniversitesi)
ONAY Meltem (Celal Bayar Üniversitesi)
ÖMÜRBEK Nuri (Süleyman Demirel Üniversitesi)
ÖNCÜ Mehmet Akif (Düzce Üniversitesi)
ÖZBEK Ferhat (Gümüşhane Üniversitesi)
ÖZCAN Murat (Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
ÖZCAN Selami (Yalova Üniversitesi)
ÖZMEN Ömür Neczan (Dokuz Eylül Üniversitesi)
SAPANCALI Faruk (Dokuz Eylül Üniversitesi)
ŞENKAL Abdulkadir (Kocaeli Üniversitesi)
TINAR Mustafa Yaşar (Dokuz Eylül Üniversitesi)
ÜNAL Ö. Faruk (Süleyman Demirel Üniversitesi)
YANIKKAYA Halit (Gebze Y.T.E.)
YILDIRIM Halil (Bülent Ecevit Üniversitesi)
YILDIZ M. Selami (Düzce Üniversitesi)

HAKEM KURULU *(Referees)*
(Alfabetik Sıra İle (In Alphepetical Order)

ACER Yücel (ÇOMÜ)
AKATAY Ayten (Ç.O.M.Ü.)
AKBULUT Bilal (Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü)
AKÇAKAYA Murat (Gazi Üniversitesi)
AKYILDIZ Murat (ÇOMÜ)
ALTINDAĞ Erkut (Beykent Üniversitesi)
ARSLAN Hasan (ÇOMÜ)
ARSLAN Kahraman (İstanbul Ticaret Üniversitesi)
ATMACA Metin (Ç.O.M.Ü.)
AYDIN Erdal (Ç.O.M.Ü.)
AYDIN Murat (Ç.O.M.Ü.)
AYDOĞAN Kürşat (Bilkent Üniversitesi)
AYTAÇ Serpil (Uludağ Üniversitesi)
BABA Gürol (Ç.O.M.Ü.)
BACAK Bünyamin (Ç.O.M.Ü.)
BAYAR Yılmaz (Karabük Üniversitesi)
BEDÜK Aykut (Selçuk Üniversitesi)
BİLGİÇ B. Sadi (Ç.O.M.Ü.)
BOZKURT Öznur (Düzce Üniversitesi)
CAN Özge (Yaşar Üniversitesi)
ÇAKINBERK Arzu Karaca (Tunceli Üniversitesi)
ÇAVUŞOĞLU Mehmet (ÇOMÜ)
ÇETİNDAMAR Dilek (Sabancı Üniversitesi)
ÇETİNKAYA BOZKURT Özlem (Mehmet Akif Ersoy Üniv.)
ÇITAK Levent (Erciyes Üniversitesi)
CİNGÖZ Ayşe (Nevşehir Üniversitesi)
DAVES Glenn (James Cook U.)
DEMİREL Erkan Turan (Fırat Üniversitesi)
DELLAL İlkay (Ankara Üniversitesi)
DİLBAZ ALACAHAN Nur (ÇOMÜ)

DOĞAN Özlem İ. (Dokuz Eylül Üniversitesi)
DÖNMEZ POLAT Dilek (Ç.O.M.Ü.)
DURAK İbrahim (Pamukkale Üniversitesi)
DURAN Cengiz (Dumlupınar Üniversitesi)
ELAGÖZ İsmail (Ç.O.M.Ü.)
ERDEM Ferda (Akdeniz Üniversitesi)
EREN Müfide Şule (Ç.O.M.Ü.)
ERGİN Hüseyin (Dumlupınar Üniversitesi)
ERKAN Gülgün (Ç.O.M.Ü.)
EROĞLU Umut (Ç.O.M.Ü.)
EROL Mikail (Ç.O.M.Ü.)
ERTURGUT Ramazan (Hava Astsubay MYO)
ERYILMAZ Mehmet (Uludağ Üniversitesi)
FEDAİ Cemal (Kırıkkale Üniversitesi)
FİDAN Yahya (Karabük Üniversitesi)
FİDAN Fatma (Sakarya Üniversitesi)
FURNHAM Adrian (U.Coll. London)
GAVCAR Erdoğan (Muğla Üniversitesi)
GÖK Osman (Yaşar Üniversitesi)
GÜLER Ruhi (ÇOMÜ)
GÜLTEKİN Nihat (Harran Üniversitei)
GÜMÜŞ Mahir (Ç.O.M.Ü.)
GÜNEY Semra (Hacettepe Üniversitesi)
GÜNEŞ Şahabettin (Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
GÜLEN Kemal Güven (İstanbul Ticaret Üniversitesi)
GÜNGÖR Arif (Düzce Üniversitesi)
GÜRSAKAL Necmi (Uludağ Üniversitesi)
HAŞILOĞLU Selçuk Burak (Pamukkale Üniversitesi)
İNAL Mehmet Emin (Akdeniz Üniversitesi)
İNCE YENİLMEZ Meltem (Yaşar Üniversitesi)
İRAZ Rıfat (Selçuk Üniversitesi)
İRMİŞ Ayşe (Pamukkale Üniversitesi)
İŞCAN Ömer Faruk (Atatürk Üniversitesi)
KAHRAMAN AKDOĞU Serpil (Yaşar Üniversitesi)
KALKAN Adnan (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
KALMIŞ Halis (Ç.O.M.Ü.)
KARABEY Canan Nur (Atatürk Üniversitesi)
KARAGÜL Soner (Ç.O.M.Ü.)
KASIMOĞLU Murat (ÇOMÜ)
KAYA Bayram (Ankara Üniversitesi)
KAYGIN Erdoğan (Kafkas Üniversitesi)
KELEŞ Hatice Necla (Bahçeşehir Üniversitesi)
KILIÇ Cüneyt (Ç.O.M.Ü.)
KILIÇ Burhan (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
KORKMAZ Oya (Mersin Üniversitesi)
KÖK Recep (D. E. Ü.)
KUTLUTÜRK Murat (Çankırı Karatekin Üniversitesi)
KUNDAY Özlem (Yeditepe Üniversitesi)
LAÇİNER Vedat (Ç.O.M.Ü.)
MARANGOZ Mehmet (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
MARIN Mehmet C. (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv.)
MAYA İlknur (ÇOMÜ)
MUTER ŞENGÜL Canan (Anadolu Üniversitesi)
MUTLU Esin Can (Yıldız Teknik Üniversitesi)
MÜFTÜOĞLU Tamer (Başkent Ü)
NARDALI Sinan (Katip Çelebi Üniversitesi)
ÖĞÜT Adem (Selçuk Üniversitesi)
ÖNCE Günal (Dokuz Eylül Üniversitesi)
ÖNCÜL Mehmet Sadık (Cumhuriyet Üniversitesi)
ÖZDEMİR Yasemin (Sakarya Üniversitesi)
ÖZER Mehmet Akif (Gazi Üniversitesi)
ÖZER Yunus Emre (Dokuz Eylül Üniversitesi)
ÖZEKİCİOĞLU Halil (Cumhuriyet Üniversitesi)
ÖZKUL Emrah (Düzce Üniversitesi)
ÖZŞAHİN Mehtap (Gebze Y.T.E.)
ÖZTURAN Meltem (Boğaziçi Üniversitesi)
PAKSOY H. Mustafa (Harran Üniversitesi)
PAKSOY Mücahit (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni.)
PAZARCIK Yener (Ç.O.M.Ü.)
POLOUCEK Stanislav (Silesian U)
SAKARYA Sema (Boğaziçi Üniversitesi)
SAYGILI Mehmet Sıtkı (Bahçeşehir Üniversitesi)
SERİNKAN Celaleddin (Pamukkale Üniversitesi)
SEVİM Şerafettin (Dumlupınar Üniversitesi)
SOYLU Ali (Pamukkale Üniversitesi)
ŞAHİN Mehmet (Anadolu Üniversitesi)
TAN Sabri Sami (Ç.O.M.Ü.)
TAŞÇI Hacı Mehmet (Erciyes Üniversitesi)
TEKİN Mahmut (Selçuk Üniversitesi)
TEKKOYUN Mehmet (ÇOMÜ)
TÜKELTÜRK AYDIN Şule (Trakya Üniversitesi)
TÜRKER Duygu (Yaşar Üniversitesi)
TOSUN Ömür (Akdeniz Üniversitesi)
UĞUR Suat (Ç.O.M.Ü.)
ULUYOL Osman (Adıyaman Üniversitesi)
YAĞANOĞLU Nazmi (Ç.O.M.Ü.)
YAMAN Ramazan (Balıkesir Üniversitesi)
YAVAŞ Hikmet (Ç.O.M.Ü.)
YAZICI Erdinç (Gazi Üniversitesi)
YILDIRIM Yavuz (Ç.O.M.Ü.)
YELKİKALAN Nazan (ÇOMÜ)
YERELİ Ahmet Burçin (Hacettepe Üniversitesi)
YİĞİT Yusuf (Ç.O.M.Ü)
YILDIZ Sebahattin (Kafkas Üniversitesi)

Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi / Journal of Entrepreneurship and Development
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi hakemli bir dergidir. Gönderilen yazılar ilk olarak editörler ve yazı kurulunca bilimsel anlatım ve yazım kuralları yönünden incelenir. Daha sonra uygun bulunan yazılar alanında bilimsel çalışmaları ile tanınmış üç ayrı hakeme gönderilir. Hakemlerin kararları doğrultusunda yazı yayınlanır veya yayınlanmaz. Hakemlerin gizli tutulan raporları dergi arşivlerinde beş yıl süreyle tutulur. Dergi politikaları ve yazım kuralları ile ilgili detaylar dergi başında bulunabilir. Belirtilmemiş hususlar için dergi sekretaryası aranabilir.

Journal of Entrepreneurship and Development is a referee journal. Articles submitted for consideration of publication are subject to peer review. The editorial board and editors takes consideration whether submitted manuscript follows the rules of scientific writing. The appropriate articles are then sent to three referees known for their academic reputation in their respective areas. Upon their decision, the articles will be published in the journal, or rejected for publication. The refree reports are kept confidental and stored in the archives for five years. For the full details about the journal see notes for contributers section or feel free to contact with the editors.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Kampüsü Rektörlük Binası Çanakkale – TURKEY
Tel: +90 286 335 87 38-40 Fax: +90 286 335 87 36
Web: http://gkd.comu.edu.tr
e-mail: gkd@comu.edu.tr
Aksi belirtilmediği sürece Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi'nde yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına aittir. Bu konuda dergi sahibi veya editörler sorumlu değildir.

Tüm hakları saklıdır. Önceden yazılı izni alınmaksızın hiçbir iletişim, kopyalama sistemi kullanılarak yeniden basılamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.
All Rights Reserved. No part of this publication may be reproduced, stored or introduced into a retrieval system, or transmitted in any form, or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written permission of the JED editors.

ISSN: 1306-8946

Baskı:
Pozitif Matbaa
Çamlıca Mah. 145. Sk. No: 10/19 Yenimahalle / Ankara
Tel: 0312 397 00 31 - Faks: 0312 397 86 12
pozitif@pozitifmatbaa.com
www.pozitifmatbaa.com

GİRİŞİMCİLİK VE KALKINMA DERGİSİ
Journal of Entrepreneurship and Development

Cilt 9 · Sayı 1 · Yaz 2014 · *Volume 9 · Number 1* · Summer 2014

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Sevda MUTLU
KOSGEB'in Uygulamalı Girişimcilik Sertifikası Eğitimi Kurslarına Katılan Kursiyerlerin Girişimcilik Potansiyelleri Ve Eğilimleri
Entrepreneurial Potentials and Tendencies of Trainees who Attend KOSGEB's Applied Entrepreneurship Cerficate Training..... 1

Ertuğrul GÜREŞÇİ
Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat MYO Örneği
An Investigation over Entrepreneurship tendency: An Example, Ispir Hamza Polat Vocational School..... 23

İlkay Noyan YALMAN & Özge GÜNDOĞDU
Kadın Girişimciliği Ve Bölgesel Kalkınma: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde Uygulama
The Importance of Women Entrepreneurships in Regional Development: The Applicatıon in TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Region..... 39

Sevtap KESKİN
Türkiye'de Kadın Girişimcilerin Durumu
Status of Women Entrepreneurs in Turkey..... 71

Selen IŞIK MADEN & Murat Ali DULUPÇU & Onur SUNGUR
KOBİ Desteklerinin İstihdam Büyümesine Etkisi: Isparta Ve Burdur Örneği
The Effect of SME Supports on Employment Growth: Case of Isparta and Burdur..... 95

Sibel TAN & İsmail SEKİ & Mehmet AKBULUT

Doğal Kaynakların Kullanımı Ve Sürdürülebilirliği Açısından Su Ürünleri Sektörünün Mevcut Durumu Ve SWOT Analizi: Türkiye TR22 Bölgesi Örneği

Current Situation And SWOT Analysis Of Fisheries Industries In The Context Of Using Natural Resources And Sustainability: TR22 Region Pattern..... 125

Eray POLAT & Gülay ÖZDEMİR YILMAZ

Kalkınma Ajanslarının Turizmin Gelişmesindeki Önemi: Güney Marmara Kalkınma Ajansı Örneği

Importance of Development Agencies for Tourism Development: An Example of South Marmara Development Agency..... 137

Ömer Kürşad TÜFEKCİ & Nezihe TÜFEKCİ

Pazarlama Yeniliği ile Pazarlama Performansı İlişkisini Açıklamaya Yönelik Bir Vaka Çalışması: Süleyman Demirel Üniversitesi Olimpik Yüzme Havuzu Örneği Ve Bir Model Önerisi

A Case Study on Articulating the Relationship between Marketing Innovation and Marketing Performance: Süleyman Demirel University Olympic Swimming Pool Sample and A Model Suggestion..... 161

Arzu Meltem DİNLER SAKARYALI

İnovasyon Ve Risk Sermayesi

Innovation and Venture Capital..... 183

Füsun GÖKALP

Lojistik Hizmeti Sağlayan İşletmelerde Mali Performansı Etkileyen Performans Ölçütlerinin Belirlenmesi: Bir Uygulama

Determining The Performance Measures That Affect The Financial Performance of Logistic Service Providing Firms: An Application..... 211

KOBİ DESTEKLERİNİN İSTİHDAM BÜYÜMESİNE ETKİSİ: ISPARTA VE BURDUR ÖRNEĞİ

Selen IŞIK MADEN
Öğr. Gör. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi
Gönen Meslek Yüksekokulu
selenmaden@sdu.edu.tr

Murat Ali DULUPÇU
Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi
İİBF İktisat Bölümü
muratdulupcu@sdu.edu.tr

Onur SUNGUR
Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İİBF İktisat Bölümü
onur_sungur@yahoo.com

ÖZ

İstihdam ve işsizlik hem makro hem de yerel düzeyde politika yapıcılar tarafından önemli konular olarak görülmektedir. Bu nedenle, çeşitli politikalar aracılığıyla istihdamın arttırılması için firmalara (özellikle KOBİ'lere) destekler sağlanmaktadır. Desteklerinin firmaların performansı üzerinde üretim ve istihdam açısından etkileri olduğu literatürde tartışılmaktadır. Bu çalışmanın amacı 2008-2011 dönemi itibariyle KOSGEB Genel Destek Programı kapsamında sunulan desteklerin istihdam büyümesi üzerindeki etkilerinin ortaya koyulmasıdır. Aynı zamanda firma ve girişimci özelliklerinin de etkisi değerlendirilmiştir. Isparta ve Burdur illerinde destekten yararlanan firmalar ile bu desteklerden yararlanmayan firmaların istihdam büyümesi arasındaki farklılık araştırılmıştır. Araştırma bulguları, KOBİ desteklerinin firmaların istihdam büyümesi üzerinde anlamlı ve pozitif etkileri olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, İstihdam, Firma Büyümesi.

THE EFFECT OF SME SUPPORTS ON EMPLOYMENT GROWTH: CASE OF ISPARTA AND BURDUR

ABSTRACT

Employment and unemployment both at the macro level as well as at the local level are considered important issues by policy-makers. For this reason, direct and indirect supports are provided to the firms (especially to SMEs) to increase employment through various policies. In this sense, the effects of SME supports on firm performance in terms of production and employment has long been discussed in the literature. The aim of this study is to show the effects of business support services within KOSGEB General Supporting Programme on employment growth performance of SMEs during the period of 2008-2011. In this context, the employment growth differences between firms which benefited and non-benefited from SME supports in Isparta and Burdur provinces are examined by using Logit and Tobit models. Results show that there is a significant and positive effects of SME supports on firms' employment growth.

Keywords: SME, Employment, Firm Growth.

GİRİŞ

Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ) günümüzde baskın ekonomik birimler haline gelmiştir. Bu işletmeler, işsizliğin azaltılmasında ve istihdam hacminin arttırılmasında anahtar bir rol oynamaktadır. 1970'lerden itibaren KOBİ'lerin sayısındaki artış İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren en yüksek orana ulaşmıştır. Büyük işletmelerin kitlesel işçi çıkarmaları ve kapanan fabrikalar nedeniyle artan işsizlik, bu dönemde önemleri fark edilen KOBİ'lere ilginin giderek daha da artmasına sebep olmuştur. Üstelik üretimin daha küçük ölçekli işletmelerde devam ettirilmesi, KOBİ'lerin istihdam yaratma potansiyellerini büyütmüştür. Bu nedenle KOBİ'lerin teşviki ve desteklenmeleri, ülke ekonomileri bakımından yaşamsal önem kazanmıştır. Küçük desteklerle büyük istihdam yaratılmış, entegre büyük sanayi işletmelerinden bir kısmının devre dışı kalması yüzünden tüm sektörün muhtemel çöküşünü önleyen KOBİ'ler kurtarıcı haline de gelebilmiş, yıkımın büyümesi engellenmiştir. (Kurtulmuş, 1996: 127).

Geleneksel yaklaşımın bir yansıması olan ve büyük firmaları teşvik etmeye yönelik ekonomik kalkınma stratejilerinin, büyük ölçüde başarısız olduğu veya başarının ancak çok yüksek maliyet karşılığında mümkün olduğu kabul edilmektedir. Öncelikle istihdam

yaratma yeteneği ve yenilikçilik kapasiteleri nedeniyle KOBİ'lere yönelik teşvik edici bir ortamın oluşturulmasının, büyük işletmelere teşvik sağlamaktan daha fazla istihdam yarattığı saptanmıştır. KOBİ'lerin bu özelliği, hükümetler tarafından büyük ilgi toplamış ve dünya çapında ciddi ölçüde destek almalarına neden olmuştur (Edmiston, 2007: 73).

Mikro, küçük ve orta boy işletmeler, pek çok ülkede önemli ölçüde istihdam ve ekonomik çıktı yaratmaktadır. AB-27 içerisinde KOBİ'lerin toplam istihdam içerisindeki payı %67,1, toplam katma değer içerisindeki payı %57,6, toplam işletmeler içerisindeki payı %99,8 olmaktadır (Eurostat, 2010). ABD'nde tüm işletmelerin %97,2'si mikro, küçük ve orta boy işletme olup, bunların %96'sı 50'den az işçi çalıştıran firmalardan oluşmaktadır ve KOBİ'ler toplam istihdamın yaklaşık % 53'ünü oluşturmaktadır. (Nichter ve Goldmark, 2009: 1453) KOBİ'lerin gerçekleştirdiği istihdam payı ekonominin tümüne göre mal üreten sektörlerde daha hızlı artmaktadır (Karmel ve Bryon, 2002: 26).

Dünya ekonomilerindeki sayısal hakimiyetlerinin yanında ülkemizdeki işletmelerin de 2012 yılı itibariyle %99'unu oluşturan KOBİ'lerin istihdamda çok önemli bir payı vardır. İstihdam ve işsizlik hem makro düzeyde hem de yerel düzeyde politika yapıcılar açısından önemsenmektedir. Bu nedenle ulusal çapta politikalar geliştirilerek firmalara istihdam etkisi oluşturacak doğrudan ve dolaylı destekler verilmektedir. Bu anlamda özellikle KOBİ desteklerinin firmaların performansı üzerinde genelde üretim ve istihdam açısından etkileri olduğu literatürde uzun süreden beri tartışılmakla beraber, ana ilgili odağı hangi desteklerin nasıl ve ne derece istihdam üzerinde etki doğurduğudur. Ancak desteklerin etkisi hakkında bilimsel verilere dayalı ve bilimsel metotla ölçülmüş, belgelendirilmiş çalışma sayısı sınırlıdır. Dolayısıyla verilen desteklerin istihdam üzerinde ne derece etkili olduğunun bilinmesi birçok yönden önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, çalışmada, KOSGEB Genel Destek Programı kapsamında sunulan desteklerin Isparta ve Burdur illerinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin istihdam büyümesi üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. Çalışma kapsamında, 2008 – 2011 yılları arasında KOSGEB Genel Destek Programı'ndan yararlanmış olan KOBİ'ler ile söz konusu dönemde hiçbir destekten yararlanmamış KOBİ'lerin istihdam büyümesi arasında farklılık olup olmadığı ve böylelikle KOSGEB desteklerinin istihdam üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. Çalışma sayesinde desteklerin etkinliği

belirlenmiş olup, kamu kaynaklarının daha tasarruflu kullanımı ve destek yapılanmasına etkinlik kazandırabilecek çıkarımların yapılması sağlanmış olacak ve firmaların istihdam yaratmasında etkili olan ve olmayan destek türleri belirlenerek politika çıkarımlarında bulunabilmek noktasında da öneriler geliştirilmiş olacaktır.

1. KOBİ DESTEKLERİNİN GEREKÇESİ: KOBİ'LERDE BÜYÜME VE HAYATTA KALMA

KOBİ'ler giderek artan bir şekilde ulusal ekonomik büyümenin itici güçleri haline gelmektedir ve hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde iktisadi gelişme politikalarının başlıca unsurlarından birisi haline gelmektedir (Ndabeni, 2008: 259; Lalkaka ve Abetti, 1999: 197). Pek çok ulusal planlama, KOBİ'lerin desteklenmesine yönelik pek çok plan, program ve düzenleme içermektedir (Scaramuzzi, 2002: 3).

KOBİ'ler, esnek yapıları sayesinde üretimdeki değişimlere hızlı ayak uydurabilmekte ve ekonominin motoru sayılmaktadır. Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler sonucunda pek çok endüstride ölçek ekonomilerinin önemi giderek azalmakta ve küçük ölçekli işletmelerin ekonomiye katkıları ve potansiyelleri giderek artmaktadır. KOBİ'ler pek çok ülkede önemli ölçüde istihdam ve ekonomik çıktı yaratmaktadır (Nichter ve Goldmark, 2009: 1455; Fonseca, Lopez-Garcia ve Pissarides, 2001: 693-694). Yapılan araştırmalar, iş/istihdam yaratımı ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin birbiriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır (Birch, 1979; Neumark, Wall ve Zhang, 2008; Berney, 1985; Nichter ve Goldmark, 2009). Günümüzde KOBİ'lerin önemi ve ekonomik büyümede, sosyal uyumda, yoksulluğun azaltılmasında, istihdam yaratılmasında ve yerel ekonomik gelişme sağlanması konusunda yaptıkları katkılar pek çok ulusal ve uluslararası kuruluş tarafından vurgulanmaktadır.

Ancak, ülke ekonomisi ve istihdam açısından bu kadar önemli olan KOBİ'lerin, büyüme ve hayatta kalma açısından yaşadıkları sorunlar, bu işletmelerin desteklenmesini de kaçınılmaz kılmaktadır. KOBİ'lerde özellikle başlangıç yıllarında başarısızlık oranları oldukça yüksektir (Scarborough, Zimmerer ve Wilson, 2008: 16; Ndabeni, 2008: 259) ve yeni girişimlerin küçük bir kısmı hayatta kalabilmekte ve büyüyebilmektedir. Genel olarak bakıldığında; yeni kurulan işletmelerin yaklaşık üçte biri ilk yıl içerisinde başarısız olarak kapanmakta (OECD, 2002: 35), beşinci yılın sonunda ise bu

işletmelerin yalnızca dörtte biri hayatta kalmayı başarabilmektedir (Verma, 2004: 3).

Firmaların başarısız olmasına neden olan faktörlere bakıldığında; genellikle zayıf pazarlama, zayıf yönetim, kredibilite eksikliği, deneyimli personel eksikliği ve sermaye eksikliği gibi faktörler (Storey ve Tether; 1998: 939-942; Kinsella ve McBrierty, 1997: 248) karşımıza çıkmaktadır. Bunlara ilaveten, firma yaşı ve ölçeğinin de hayatta kalma üzerinde etkisi olduğu belirtilmektedir (Stinchcombe, 1965; Freeman, Carroll ve Hannan, 1983: 69; Brüderl ve Schussler, 1990: 532).

Küçük işletmelerin hayatta kalma oranlarının düşük olmasının yanı sıra, büyüme konusunda da bazı sıkıntıları bulunmaktadır. Küçük işletmelerin büyümesi ile ilgili olarak yapılan çalışmalara bakıldığında; hem araştırmacıların hem de uygulayıcıların karşı karşıya kaldığı bir paradoks vardır. Bu da; küçük işletmelerin hem büyümesi hem de büyümemesidir. Küçük işletmelerin pek çok sanayileşmiş ülkede iş ve istihdam yaratımında başlıca aktörler olduğu genel kabul görmektedir. Ancak; pek çok firma, 10'dan fazla çalışanın ötesine geçememekte, yani "mikro" işletme olarak kalmaktadır (Johannison, 2002: 375). Pek çok küçük işletme büyümemekte ve büyüyen firmaların büyüme oranları da düşük olmaktadır (Havnes ve Senneseth, 2001: 294).

Dolayısıyla, bir yanda küçük işletmelerin yüksek başarısızlık oranı, diğer yanda ekonomiye ve topluma yaptıkları katkılar bir arada değerlendirildiğinde; yeni kurulan işletmelerin söz konusu zayıflıklarının giderilmesi, hayatta kalabilirlik oranlarının arttırılması ve büyümelerinin sağlanması konularında küçük işletmelerin desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, pek çok ülkede küçük işletmelere yönelik çok sayıda destek mekanizması bulunmaktadır.

2. OECD VE AB ÜLKELERİNDE KOBİ DESTEK POLİTİKALARI VE İSTİHDAM ÜZERİNE ETKİLERİ

İşsizlik olgusunun özellikle 1980 sonrasında dünya genelinde yaygın bir sorun haline gelmeye başlamasıyla birlikte başta OECD ve AB ülkeleri olmak üzere birçok ülkede bu sorunla mücadele etmek için politikalar geliştirilmesine önem verilmeye başlanmıştır.

OECD ülkelerinde 1980'li yılların sonundan itibaren yüksek ve sürekli işsizlikle mücadele amacına yönelik olarak geliştirilmiş tavsiyeleri içeren "İstihdam Stratejisi" (OECD, 1996) yayınlanmıştır. OECD, işsizlikle mücadelede izlenen istihdam politikalarını aşağıdaki gibi 7 grupta toplamıştır. Bunlar (Biçerli, 2004: 45); (1) Kamunun eşleştirme ve danışmanlık hizmetleri, (2) Mesleki eğitim, (3) Sübvanse edilmiş istihdam, (4) Gençlere yönelik politikalar, (5) Sakatlara yönelik politikalar, (6) İşsizlik sigortası ve (7) Erken emeklilik politikasıdır. Bunlardan ilk beşi "aktif", diğerleri ise "pasif" politikalar olarak adlandırılmaktadır. Pasif politikaların mali yükünün fazla olmasına ve uzun süreli işsizliklerde kişileri yılgınlık ve tembelliğe ittiği tartışmalarına karşılık; aktif politikaların, istihdam edilebilirliği eğitim ile desteklenmesinden ötürü daha kalıcı ve üretimi teşvik edici boyutta olduğu kanısı hakimdir (O'Connell, 1999: 41).

AB'de de 1980'lerden sonra KOBİ'lerin ekonomideki ağırlık ve öneminin fark edilmesiyle birlikte sanayi politikaları ağırlıklı olarak bu girişimlerin ön planda tutularak şekillendirilmeye başlanmıştır. Bu durumun önemli bir göstergesi olarak 1983 yılı "Avrupa Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve El Sanatları Yılı" ilan edilmiştir. 24 Mayıs 1984'te ise girişimciliği arttırmak üzere ilk "KOBİ Eylem Planı" yürürlüğe koyulmuştur. Bu eylem planı ile yasal ve ekonomik ortamın basitleştirilip şeffaf hale getirilmesi yoluyla KOBİ'lerin sayısının arttırılması, bu işletmelerin eğitim ve finansman olanaklarının geliştirilmesi, KOBİ'lerle Birlik arasında daha sağlıklı iletişim kurulması ve KOBİ'lerin kendi aralarındaki etkileşimin ve işbirliğinin arttırılması hedeflenmiştir. Bu hedefleri gerçekleştirmeye yönelik olarak ise Avrupa Bilgi Merkezi Ağı, İş Geliştirme Merkezleri Ağı, Şirket İşbirliği Ağı gibi çeşitli oluşumlar geliştirmiştir (Küçüktekin, 2006: 33-34). KOBİ'lere yönelik ikinci Eylem Planı ise 1987 yılında düzenlenmiş, 1989 yılında ise KOBİ'lerin iş ortamının iyileştirilmesine yönelik olarak işletme politikalarından sorumlu bir genel müdürlük komisyon bünyesinde oluşturulmuştur. Aynı yıl KOBİ'lerin destek mekanizmasında önemli bir değişikliğe gidilerek bu desteklerin sürekliliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla çok yıllı programlar geliştirilmeye başlanmıştır (Varlı, 2010: 24).

AB'de 2000 yılında belirlenen Lizbon Stratejisi (Lisbon Strategy) ile birlikte, gelecek 10 yıl içerisinde (2010 yılına kadar) AB'yi dünyanın en yenilikçi ve rekabetçi ekonomisi haline getirmek amaçlanmış bu amaca ulaşmak için en önemli araçlardan birinin de bilgiye dayalı ve rekabetçi KOBİ'ler olduğu belirtilmiştir (Usal ve Ilgaz, 2006: 8). Lizbon Stratejisiyle birlikte Haziran 2000'de de Por-

tekiz'de yapılan Feira Avrupa Konseyi'nde "Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı" (European Charter for Small Enterprises) kabul edilmiştir. AB KOBİ Sözleşmesi olarak da adlandırılan bu şart KOBİ'leri desteklemek amacıyla üye ülkelerin taahhütlerini içermektedir. Kabul edilen bu şart çerçevesinde her yıl yapılan toplantılarla üye ülkelerin KOBİ politikaları açısından uygulamaları değerlendirilmekte ve aralarında eşgüdüm sağlanmaya çalışılmaktadır (Odabaşı Sarı, 2005: 5).

AB'nde 2005 yılında Lizbon Stratejisi'nin hedeflerinin değerlendirilmesi amacıyla bir ara toplantı yapılmış ve belirlenen hedeflere ulaşılamadığı tespit edilmiştir (DPT, 2007: 18). Bunun üzerine Mart 2005'te strateji yenilenmiştir. Büyüme ve istihdam olmak üzere iki ana hedef belirlenerek "Büyüme ve İstihdam için Modern KOBİ Politikası" (Modern SME Policy for Growth and Employment) oluşturulmuştur.

2007-2013 yıllarını kapsayan dönemde, KOBİ'ler, girişimcilik, yenilik, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sanayi alanında rekabet edilebilirlik gibi alanlardaki programların tek bir çerçevede toplanması ve uygulama kolaylığı sağlanması amacıyla "Rekabet Edilebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı" (Competitiveness and Innovation Framework Programme - CIP) oluşturulmuştur. Program bütçesi ise 3,621 milyon Avro olarak belirlenmiş olup ortalama 400 binin üzerinde KOBİ'ye destek verilmesi planlanmıştır.

AB'nde KOBİ'lere yönelik olarak Birlik bazında sunulan destekler oldukça fazladır. Bu destekler temel olarak (1) Çok Yıllı Programlar, (2) Mali Ortamın İyileştirilmesine Yönelik Faaliyet Gösteren Kurumların Destekleri, (3) Yapısal Fonlar, (4) Eğitim ve Öğretim Programları, (5) Teknolojiye Erişim ve Teknoloji Transferi – Bilimsel ve Teknik Araştırma ile Teknoloji Geliştirme Programları ve (6) AB İşbirliği Programları olmak üzere altı grupta toplanabilir.

Politikalar genel olarak değerlendirildiğinde istihdam odaklı düzenlemelerin öneminin ülke ekonomileri içinde giderek ağırlık kazandığı dikkat çekmektedir. Politikaların ve uygulamaların kapsamı incelendiğinde özellikle dezavantajlı kesimlere yönelik önlemler geliştirildiği görülmektedir. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak ülkemizde de özellikle AB uyum süreciyle birlikte istihdamı arttırmaya yönelik önemli adımlar atılmış, destek mekanizmaları geliştirilmiştir.

3. TÜRKİYE'DE KOBİ DESTEKLERİ VE KOSGEB GENEL DESTEK PROGRAMI

KOSGEB Stratejik Planında (2011-2015) ifade edildiği üzere Türkiye'deki işletmelerin %99,8 gibi büyük bir çoğunluğu KOBİ niteliğindedir. KOBİ'lerin ekonomiye olan katkılarının yanında ekonomi içinde işletme sayısı olarak bu kadar fazla oranda bulunan bu işletmelerin desteklenmesi kaçınılmaz görünmektedir. Devlet yardımları da birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de ekonomi politikasının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Türkiye'de KOBİ'lere destek sağlayan çok sayıda kurum / kuruluş bulunmaktadır. Ülkemizde KOSGEB başta olmak üzere kamu kuruluşları, meslek kuruluşları, bankalar, kredi ve kefalet kooperatifleri, üniversiteler çeşitli konularda KOBİ'lere destek sağlamaktadır. Bütün bu kuruluşlar KOBİ'lere çeşitli alanlarda hizmet vermek, sorunlarına çözüm bulmak amacıyla faaliyette bulunmaktadır. Sağlanan tüm desteklerin de KOBİ'lerin istihdam performansı üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak etkiye sahip olduğu tartışmasız bir gerçektir.

Türkiye'de destek grupları bazında KOBİ'leri destekleyen kurumlar ve sağladığı destekler aşağıdaki tabloda özet halinde sunulmaktadır. Devlet destekleri genel anlamda koruma, vergi muafiyeti, düşük faizli kredi veya hibe, fon ödemeleri, teşvikler etrafında şekillenmektedir.

Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan desteklerin temel çerçevesinin; (1) KOBİ'lerin en temel sorunları arasında yer alan sermaye yetersizliği ve finansmana erişimdeki zorlukları gidermeye yönelik destekler, (2) KOBİ'lerin ileri teknoloji yaratmasına yönelik AR-GE, inovasyon ve teknoloji geliştirme destekleri, (3) Ürün kalitesi ve rekabeti arttırmaya yönelik destekler ve (4) ürünlerin pazarlanmasına yönelik destekler şeklinde şekillendiğini söylemek mümkündür.

Tablo 1. Türkiye'de KOBİ'lere Yönelik Destek ve Teşvikler

DESTEK GRUBU	DESTEKLER	İLGİLİ KURUM
Girişimciliğin Desteklenmesi	• Yeni Girişimci Desteği • Doğrudan Finansman Desteği	• KOSGEB • Kalkınma Ajansları
Ar-Ge ve İnovasyonun Desteklenmesi	• Santez Proje Destekleri • Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu • Teknogirişim Sermayesi Programı • KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Prog. • Ön Kuluçka Destekleri • Ortak Teknoloji geliştirme Projeleri • Ar-Ge ve Yenilik Proje Destekleri	• Sanayi ve Ticaret Bakan. • San.Tic.Bak/Maliye Bak. • San. Ve Tic. Bakanlığı • TÜBİTAK • TTGV • TTGV • KOSGEB
Pazarlama Faaliyetlerinin Desteklenmesi	• Uluslararası. Nitelikli Yurtiçi Fuar Destekleri • Yurdışı Fuar Katılımlarının Desteklenmesi • TURQUALITY • Fuar, Tanıtım, Yurdışı İş Gezisi Dest.	• DTM • DTM • DTM • KOGGEB
Danışmanlık ve Kapasite Gelişiminin Desteklenmesi	• Eğitim ve Danışmanlık Yardımı • Danışmanlık Desteği • Eğitim Destekleri • Doğrudan Finansman Desteği • Güdümlü Proje Desteği • Test, Belgelendirme, Tasarım Destekleri • Nitelikli Eleman Desteği	• DTM • KOSGEB • KOSGEB • Kalkınma Ajansları • Kalkınma Ajansları • KOSGEB • KOSGEB
Finansman Destekleri	• Kredi Faiz Desteği • Kredi Kefalet Hizmeti	• KOSGEB • Kredi Garanti Fonu

Söz konusu destekler içerisinde bu çalışmanın kapsamını oluşturan KOSGEB Genel Destek Programının amacı; proje hazırlama kapasitesi düşük KOBİ'ler ile KOSGEB hedef kitlesine yeni dahil olmuş sektörlerdeki KOBİ'lerin de mevcut KOSGEB desteklerinden faydalanması, KOBİ'lerin kaliteli ve verimli mal/hizmet üretmelerinin sağlanması, mevcut KOSGEB desteklerinin revize edile-

rek daha fazla KOBİ'nin bu desteklerden yaygın şekilde faydalanması, KOBİ'lerin rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek amacıyla genel işletme geliştirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve KOBİ'lerin yurt içi ve yurt dışı pazar paylarını arttırmak amacıyla tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesidir.

Tablo 2. Genel Destek Programı Limitleri

GENEL DESTEK PROGRAMI DESTEKLERİ	DESTEK ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI (%)	
		1. ve 2. Bölgeler[3]	3. ve 4. Bölgeler
Yurt İçi Fuar Desteği	30.000	% 50	% 60
Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	10.000		
Tanıtım Desteği	15.000		
Eşleştirme Desteği	15.000		
Nitelikli Eleman İstihdam Desteği	20.000		
Danışmanlık Desteği	15.000		
Eğitim Desteği	10.000		
Enerji Verimliliği Desteği	30.000		
Tasarım Desteği	15.000		
Sınai Mülkiyet Hakları Desteği	20.000		
Belgelendirme Desteği	10.000		
Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği	20.000		
Bağımsız Denetim Desteği	10.000		

Kaynak: http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=7 (Erişim tarihi 20.2.2014)

KOSGEB Genel Destek Programı kapsamında firmalara; Yurt İçi Fuar Desteği, Yurt Dışı İş Gezisi Desteği, Tanıtım Desteği, Eşleştirme Desteği, Nitelikli Eleman İstihdam Desteği, Danışmanlık Desteği, Eğitim Desteği, Enerji Verimliliği Desteği, Tasarım Desteği, Sınai Mülkiyet Hakları Desteği, Belgelendirme Desteği, Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği ve Bağımsız Denetim Desteği verilmektedir. Her bir destek itibariyle destek üst limitleri ve destek oranları Tablo 2'de sunulmaktadır.

Programın süresi işletme için 3 (üç) yıldır. Üç yıllık destek programı süresi tamamlandıktan sonra, işletmenin talebi halinde

[3] http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FCC26F032470459B0B (Erişim tarihi 20.02.214)

destek programı yeniden başlatılabilir. Başlatılan yeni destek programında, önceki destek programı kapsamında işletmeye kullandırılan destek miktarları dikkate alınmaz (www.kosgeb.gov.tr).

4. LİTERATÜR TARAMASI: KOBİ DESTEKLERİ VE İSTİHDAM BÜYÜMESİ

Literatürde KOBİ'lere sağlanan kamusal desteklerin firma performansı üzerindeki etkisini ampirik olarak ele alan oldukça fazla çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda destek programları genel olarak Ar-Ge, Teknoloji Geliştirme, Teknoloji İyileştirme Destekleri etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu da KOBİ'lere yönelik olarak dünyada sağlanan desteklerin bu yönde ağırlık kazanmış olması ile örtüşür bir durum sergilemektedir.

Çalışmalarda firma performans göstergesi olarak ele alınan değişkenler ise oldukça fazla olmakla birlikte, temel olarak KOBİ desteklerinin firma hayatta kalma, yenilikçilik, işçi başına katma değer, ihracat performansı, satış hacmi, karlılık, üretim miktarı üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. Söz konusu çalışmaların tamamını bu çalışma kapsamında ortaya koyulması çalışmanın sınırlarını aşacağından dolayı bu kısımda yalnızca KOBİ desteklerinin istihdam büyümesi üzerindeki etkilerini ele alan çalışmalara değinilmektedir.

Literatürde, KOBİ destekleri ile firma istihdam büyümesi arasında pozitif ilişki bulan çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; Sarder, Ghosh ve Rosa (1997) tarafından Bangladeş'te 272 KOBİ üzerine yapılan çalışmada, eğitim, danışmanlık ve finansman desteklerinin firmaların eleman sayısı, üretim ve satış hacmi üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda desteklerden yararlanan firmaların istihdam, satış ve üretim hacminde %5-16 arasında artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Roper ve Hewitt-Dundas (2001) tarafından İrlanda'da 1406 KOBİ üzerine yapılan çalışmada ise desteklerin satış oranları, karlılık ve eleman sayısı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Probit modeli kullanılarak yapılan analiz sonucunda destek kullanan firmalarda istihdamın %10-20 arasında arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Desteklerin satış hacmi ve karlılık üzerinde bir etkisi bulunamamıştır.

Tablo 3. KOBİ Desteklerinin İstihdam Büyümesine Etkisine Yönelik Yapılmış Çalışmalar

Çalışma	Ülke ve Çalışma Dönemi	Örneklem	Yöntem	Bulgular
Sarder, Ghosh ve Rosa (1997)	Bangladeş (1990-1992)	272 KOBİ	MANOVA	İstihdamda %5-16 artış
Roper ve Hewitt-Dundas (2001)	İrlanda (1991-1995)	1.406 KOBİ	Regresyon ve Probit	İstihdamda %10-20 artış
Wren ve Storey (2002)	İngiltere (1988-1996)	4.326 KOBİ	Hayatta Kalma, Oransal Tehlike, DID, Probit	İstihdamda bir etki saptanamamıştır
Aerts ve Czarnitzki (2004)	Belçika (1998-2000)	776 KOBİ	Probit	İstihdamda bir etki saptanamamıştır
De Negri vd. (2006)	Brezilya (1996-2003)	80.000 KOBİ	DID, İki Aşamalı Heckman	İstihdamda bir etki saptanamamıştır
Criscuolo vd. (2007)	İngiltere (1985-2004)	36.000 KOBİ	Sabit Etkiler Modeli, DID, EKKY	İstihdamda %16 artış
Mole vd. (2008)	İngiltere (2003-2005)	2.282 KOBİ	Sabit Etkiler Modeli, Probit, EKKY	İstihdamda %4-11 artış
Castillo vd. (2010)	Arjantin (1999-2007)	1.266 KOBİ	DID, Logit	İstihdamda %14,9 artış

Criscuolo vd. (2007) tarafından desteklerin eleman sayısı ve yatırım hacmi üzerindeki etkilerinin araştırıldığı İngiltere'de 36.000 KOBİ üzerine yapılan çalışma sonucunda, desteklerden yararlanan firmaların istihdamında %16 artış, yatırım miktarından da %30 artış yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Mole vd. (2008) tarafından İngiltere'de 2.282 KOBİ ile yapılan çalışmada da desteklerden yararlanan firmaların çalışan sayısında %4-11

oranında artış yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Castillo vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada danışmanlık ve finansman desteğinin çalışan sayısı, reel ücret ve ihracat performansı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Arjantin'de 1.266 KOBİ üzerine yapılan çalışmada, söz konusu destekten yararlanan firmalarda destek alan firmalarda reel ücretlerin %1,4, ihracatın %1,8, istihdamın ise %14,9 arttığı sonucuna ulaşılmıştır. (Castillo,2010:1)

Bununla birlikte, KOBİ destekleri ile firma istihdam büyümesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin; Wren ve Storey (2002) tarafından İngiltere'de yapılan çalışmada, pazarlama ve danışmanlık desteklerinin firma performansına etkisi ele alınmıştır. 4.236 KOBİ üzerine yapılan çalışmada firma performans kriteri olarak satış hacmi ve çalışan sayısı değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmada desteklerin istihdam üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Aerts ve Czarnitzki (2004) tarafından Belçika'da 776 KOBİ üzerine yapılan çalışmada, AR-GE desteğinin çalışan sayısı, patent sayısı, ihracat oranı, sermaye yoğunluğu ve işçi başına nakit akışı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Probit modeli ile yapılan analiz sonucunda AR-GE desteği alan firmalarda AR-GE harcamalarının %3 arttığı ancak diğer değişkenler üzerinde bir etki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. De Negri vd. (2006) tarafından yapılan çalışmada ise AR-GE desteğinin etkileri araştırılmıştır. Brezilya'da 80.000 KOBİ ile yapılan çalışmada iki aşamalı Heckman tahmini ve DID yöntemleri kullanılmıştır. AR-GE ve teknoloji geliştirme desteğinin firma performansı üzerine etkisinin araştırıldığı çalışma sonucunda destek alan firmalarda AR-GE harcamalarının %50-90 oranında arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çalışma sonucunda söz konusu desteklerin istihdam üzerinde bir etkisi bulunamamıştır.

Türkiye'de KOBİ desteklerinin firma performansına etkisini ele alan çalışma sayısı oldukça azdır. Özçelik ve Taymaz (2008) tarafından yapılan çalışmada, 1996-2005 yılları arasında TTGV ve TÜBİTAK AR-GE desteklerinden yararlanmış olan 300 KOBİ'nin AR-GE yoğunluğundaki değişim incelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak DID yönteminin uygulandığı çalışma sonucunda; deney grubunda AR-GE eğiliminin %2,6 arttığı, kontrol grubunda ise bir değişim olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Erdil ve Kalkan (2005) tarafından 275 KOBİ üzerine yapılan çalışmada ise, KOBİ desteklerinin ürün kalitesi, ürün yeniliği ve karlılık üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Aykan, Aksoylu ve Sönmez (2013) tarafında yapılan

çalışmada, teknoloji desteği, eğitim/yetiştirme desteği ve danışmanlık desteğinin firma performansına etkileri araştırılmıştır. Kayseri'de faaliyet gösteren 396 KOBİ üzerine yapılan çalışmada, söz konusu desteklerin ürün stratejisi ve pazar stratejisi üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışma sonucunda, tüm desteklerin ürün ve pazar stratejisi üzerinde pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bahsedilen çalışmalarda KOBİ desteklerinin istihdam performansı üzerindeki etkileri ele alınmamıştır.

5. KOSGEB GENEL DESTEK PROGRAMININ İSTİHDAM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

5.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı KOSGEB Genel Destek Programı dahilinde sunulan desteklerin değerlendirilmesi ve bu desteklerin firma performansı üzerindeki etkilerinin istihdam büyümesi açısından ortaya konulmasıdır. Bu amaca yönelik olarak çalışma genel destek programındaki desteklerden en az birinden faydalanmış "deney grubu" ve hiçbir şekilde destek almamış "kontrol grubu" firmaların istihdam büyüme performansları karşılaştırılarak KOSGEB desteklerinin istihdam büyümesi üzerindeki farklı etkilerinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Böylece, hangi destek programının istihdam büyümesi üzerinde daha fazla bir etkisi olduğu ortaya koyulacaktır.

5.2. Anakütle ve Örneklem

Bu çalışmada 2008-2011 yılları arasında Isparta ve Burdur illerinde KOSGEB Genel Destek Programından yararlanmış olan 147 KOBİ ve bu KOBİ'lerle aynı bölgede faaliyet gösteren sektör, ölçek ve firma yaşı itibariyle aynı özellikleri taşıyan ve hiçbir destek programından faydalanmamış olan 147 KOBİ olmak üzere toplam 294 KOBİ'yi kapsamaktadır. Destek programından faydalanmış olan KOBİ'ler çalışmanın deney grubunu, hiçbir destekten faydalanmamış KOBİ'ler ise çalışmanın kontrol grubunu oluşturmaktadır.

Tablo 4. Anakütle ve Örneklem Sayıları

İller	Anakütle	Örneklem	Örneklemin Anakütleye Oranı
Burdur	71	59	%83,09
Isparta	102	88	%86,27
Toplam	173	147	% 84,97

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Firmaların Yaş ve Ölçek Dağılımı

		İMALAT SEKTÖRÜ			HİZMET SEKTÖRÜ		
ÖLÇEK	FİRMA YAŞI	ISPARTA	BURDUR	TOPLAM	ISPARTA	BURDUR	TOPLAM
MİKRO	0-5	10	1	11	6	2	8
	6-10	10	0	10	4	1	5
	11-15	8	6	14	2	3	5
	16-20	5	3	8	1	5	6
	20+	5	2	7	1	6	7
TOPLAM		38	12	50	14	17	31
KÜÇÜK	0-5	2	2	4	0	0	0
	6-10	10	4	14	1	1	2
	11-15	3	2	5	1	0	1
	16-20	6	7	13	0	2	2
	20+	6	1	7	1	1	2
TOPLAM		27	16	43	3	4	7
ORTA	0-5	0	1	1	0	1	1
	6-10	1	0	1	0	0	0
	11-15	1	2	3	0	1	1
	16-20	2	1	3	0	2	2
	20+	2	1	3	0	1	1
TOPLAM		6	5	11	0	5	5

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma kapsamında incelenecek olan deney grubu büyük ölçüde örneklemde temsil edilmektedir. Anket uygulanamayan firmalar adres değişikliği sebebiyle yerinde bulunamayan veya çalışmaya katılmak istemeyen firmaları kapsamaktadır. Deney grubundaki örneklem dağılımına göre kontrol grubu firmaları belirlenmiş ve firma karakteristiği bakımından deney grubu ile eşleştirilmiştir.

Kontrol grubuna dahil olan firmaların bilgilerine Isparta ve Burdur Sanayi ve Ticaret Odaların verilerinden ulaşılmış 6823 adet firmanın içinden deney grubundaki firmalarla yaş, ölçek ve sektör itibariyle özdeş olan toplam 483 firma tespit edilmiştir. Çalışmanın kontrol grubunu oluşturan firmalar ise bu 483 adet firmanın içinden bu üç kısıt (yaş,ölçek,sektör) altında seçilerek dağılım aşağıda Tablo 5'de görüldüğü üzere listelenmiştir. Literatürdeki çalışmalara paralel olarak, kontrol grubunu oluşturan 147 firma, yaş ve ölçek

bakımından deney grubunu oluşturan firmalarla aynı özellikleri sergilemektedir. Deney ve kontrol grubunu oluşturan firmaların imalat ve hizmet sektörleri için dağılımı aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

5.3. Araştırma Yöntemi

Araştırma 147 deney grubu firması ve 147 kontrol grubu firması olmak üzere toplam 294 KOBİ'yle yapılan yüz yüze anket ve bu anketlerden elde edilen verilerin analizine dayanmaktadır. Araştırma sorularının hazırlanmasında Michaelis vd (2004), Lambrecht ve Pirnay (2005), Van Ree (2009) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Firma performans kriteri olarak 2008-2011 yılları arası istihdam büyümesi değişkeni kullanılmıştır. İstihdam büyümesinin belirlenmesi amacıyla firmalardan 2008 ve 2011 yılı çalışan sayıları alınarak yüzde değişim elde edilmiştir.

Araştırmada analiz yöntemi olarak Logistik Regresyon Analizi (Logit) ve Tobit Regresyon Analizi kullanılmıştır. Öncelikle, deney grubunun ve kontrol grubunun kendi içindeki büyüme olasılıklarının ayrı ayrı değerlendirilmesi amacıyla Logit analizi uygulanmıştır. Bu sayede, genel destek programındaki hangi desteğin performans üzerinde etkisinin daha büyük olacağı olasılığı analiz edilecektir. Logit modeli kapsamında hesaplanan olasılık oranı (odds), bir olayın olma olasılığının, olmama olasılığına oranıdır (Çokluk, 2010). Göreceli olasılıklar oranı ise; bir olayın/durumun bir grup için olasılıklar oranının başka bir grup için olasılıklar oranına olan oranı olarak veya bunun bir örnekleme dayalı bir tahmini olarak ifade edilebilir. Olasılıklar oranının (odds ratio) 1 olması, söz konusu olayın veya durumun her iki grup için de aynı derecede olası olduğu anlamına gelmektedir. Bu oranın 1'den büyük olması olayın birinci grup için daha olası olduğu anlamına gelirken, 1'den küçük olması ise olayın ikinci grup için daha olası olduğu anlamına gelmektedir. Böylece, destekten yararlanan firmaların ve destekten yararlanmayan firmaların istihdam büyüme olasılıkları karşılaştırılarak söz konusu desteklerin istihdam büyümesi üzerindeki etkileri ortaya koyulabilmektedir.

Analizin ikinci aşamasında ise KOSGEB desteklerinin firma büyümesi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla Tobit analizi uygulanmıştır. KOSGEB desteklerine ilaveten, firma büyümesi üzerinde etkili olan diğer firma özellikleri ve girişimci özellikleri de kontrol değişkenleri olarak modele dahil edilmiştir. Araştırmada ele alınan model aşağıdaki şekilde sunulmaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

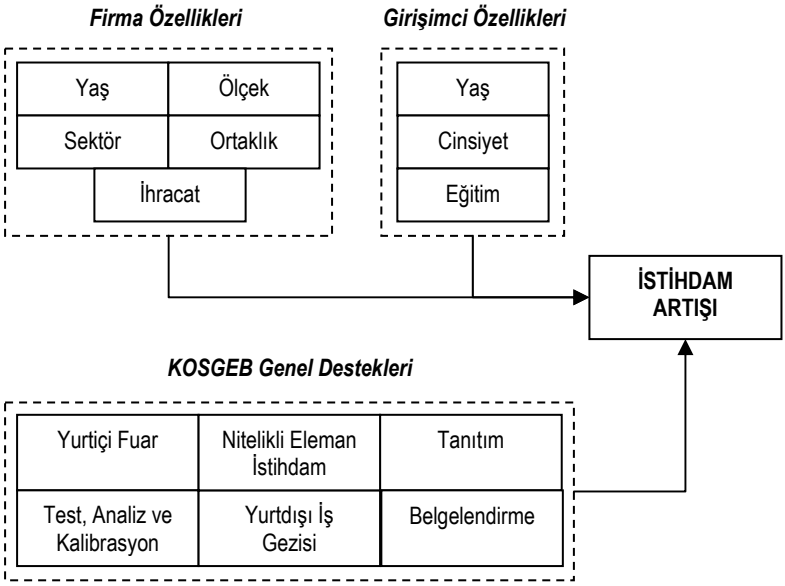

Oluşturulan modelde kullanılan bağımlı değişken, kontrol değişkenleri ve bağımsız değişkenlere ilişkin tanımlamalar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 6. Araştırmada Kullanılan Değişkenler ve Tanımlamaları

Bağımlı Değişken		
EMPGRWTH	Eleman Sayısındaki Yüzde Değişim	Tobit için Numerik Değer Logit için 0 = Azalış, 1 = Artış
Kontrol Değişkenleri		
FRMYAS	Firma Yaşı	0 = 3 Yaşından Küçük, 1 = Büyük
OLCEK	Firma Ölçeği	0 = Mikro, 1 = Küçük, 2 = Orta
SEKTOR	Firma Faaliyet Alanı	0 = Hizmet, 1 = İmalat
ORT	Firmanın Ortaklı Bir İşletme Olması	0 = Hayır, 1 = Evet
IHRCT	Firmanın İhracat Yapması	0 = Hayır, 1 = Evet
GRSMYAS	Girişimcinin Yaşı	0 = 40 Yaşından Küçük, 1 = Büyük
CNSYT	Girişimcinin Cinsiyeti	0 = Kadın, 1 = Erkek
GRSMEGTM	Girişimcinin Üniversite Mezunu Olması	0 = Hayır, 1 = Evet
Bağımsız Değişkenler		
DES-FUAR	Yurt İçi Fuar Desteği	0 = Hayır, 1 = Evet
DES-TANITIM	Tanıtım Desteği	0 = Hayır, 1 = Evet

DES-ELEMAN	Nitelikli Eleman İstihdam Desteği	0 = Hayır, 1 = Evet
DES-TEST	Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği	0 = Hayır, 1 = Evet
DES-YURTDISI	Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	0 = Hayır, 1 = Evet
DES-BELGE	Belgelendirme Desteği	0 = Hayır, 1 = Evet

5.4. Bulgular

5.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya katılan firmalara ilişkin araştırma bulguları sunulmaktadır. Bu kısımda öncelikle KOBİ'ler hakkında tanımlayıcı istatistikler, ardından girişimcilere ait özellikler ortaya koyulmaktadır. Firmalara ait tanımlayıcı istatistikler, deney grubuna ait istatistikler olmakla birlikte, kontrol grubundaki firmaların da bölge, sektör, ölçek ve firma yaşı itibariyle deney grubuyla bire bir örtüşecek şekilde belirlenmiş olmasından ötürü, kontrol grubundaki firmaların da istatistikleri deney grubu ile aynıdır.

Araştırmaya katılan KOBİ'lerin %40'ı Burdur'da; %60'ı ise Isparta'da faaliyet göstermektedir. Araştırmaya katılan firmaların yaş dağılımına bakıldığında büyük çoğunluğunun 20 yaşından genç KOBİ'ler olduğu görülmektedir. Mevcut çalışan sayıları itibariyle KOBİ'ler değerlendirildiğinde 161 tanesinin mikro işletme, 101 tanesinin küçük işletme ve 32 tanesinin orta boy işletme olduğu görülmektedir. Bu dağılıma oransal olarak bakıldığında KOBİ'lerin %54'ünün mikro, %35'inin küçük ve %11'inin orta ölçekli olduğu görülmektedir. Çalışmaya dahil olan KOBİ'lerin büyük çoğunluğu imalat sanayi firması olmakla beraber araştırmadaki payı (209 firma) %71'dir. Hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmaların payı ise (85 firma) %29'dur. Firma sahiplerine ilişkin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve geçmiş deneyimlere yönelik tanımlayıcı istatistikler ise aşağıdaki Tablo 7'de sunulmaktadır.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Firmaların Firma ve Girişimci Özellikleri

Firma Özellikleri	Sayı	Yüzde
İl		
Burdur	118	40,14
Isparta	176	59,86
Yaş		
1-5 yıl	53	18,03
6-10 yıl	64	21,77
11-15 yıl	56	19,05
16-20 yıl	67	22,79
21 yıl ve üzeri	54	18,36
Ölçek		
Mikro	161	54,76
Küçük	101	34,35
Orta	32	10,88
Sektör		
İmalat	209	71,09
Hizmet	85	28,91
Toplam	**294**	**100,00**

Girişimci Özellikleri	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Erkek	277	94,22
Kadın	17	5,78
Yaş		
20 – 29 yaş	*17*	*5,80*
30 – 39 yaş	*77*	*26,28*
40 – 49 yaş	*95*	*32,42*
50 – 59 yaş	*70*	*23,89*
60 – 69 yaş	*30*	*10,24*
70 yaş ve üzeri	*4*	*1,37*
Eğitim Durumu		
İlköğretim	75	25,51
Lise	104	35,37
Üniversite	103	35,03
Lisansüstü	12	4,09
Geçmiş Girişimcilik Deneyimi		
Var	279	94,90
Yok	15	5,10
Geçmiş İşçilik Deneyimi		
Var	149	50,68
Yok	145	49,32
Toplam	**294**	**100,00**

Çalışmanın kapsadığı 2008-2011 dönemi itibariyle genel destek programı dahilindeki 13 ayrı tip destekten sadece 6 tanesi firmalar tarafından kullanılmıştır. Bunlar; (1) Yurt İçi Fuar Desteği, (2) Yurt Dışı İş Gezisi Desteği, (3) Tanıtım Desteği, (4) Nitelikli Eleman İstihdam Desteği, (5) Belgelendirme Desteği ve (6) Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği'dir. Araştırma dönemi itibariyle Eşleştirme Desteği, Danışmanlık Desteği, Eğitim Desteği, Enerji Verimliliği Desteği, Tasarım Desteği, Sınai Mülkiyet Hakları Desteği ve Bağımsız Denetim Desteği hiçbir firma tarafından kullanılmamıştır. KOBİ'ler tarafından en çok tercih edilen destek Yurt Dışı İş Gezisi Desteği olmuştur. Bunu sırasıyla Yurt İçi Fuar, Nitelikli Eleman, Tanıtım, Test Analiz Kalibrasyon ve Belgelendirme Destekleri izlemektedir (Bakınız: Tablo 8).

Tablo 8. KOSGEB Desteklerinden Yararlanan Firmaların Firma ve Girişimci Özelliklerine Göre Dağılımı

	Yurt İçi Fuar	Yurt Dışı İş Gezisi	Tanıtım	Nitelikli Eleman İstihdam	Belgelendirme	Test, Analiz ve Kalibrasyon
Firma Yaşı						
3 yaş altı	1	7	1	3	2	1
3 yaş üstü	42	87	15	31	5	8
Firma Ölçeği						
Mikro	14	57	2	11	2	2
Küçük	19	30	12	16	5	5
Orta	10	7	2	7	0	2
Firma Sektörü						
Hizmet	3	30	2	9	0	1
İmalat	37	64	14	25	7	8
Girişimci Yaşı						
40 yaş altı	13	28	4	11	2	2
40 yaş üstü	30	65	12	23	5	7
Girişimci Cinsiyeti						
Kadın	3	6	0	2	0	0
Erkek	40	88	16	32	7	9
Girişimci Eğitim Durumu						
Üniv. Mezunu Değil	27	64	12	19	4	7
Üniv. Mezunu	16	30	4	15	3	2
TOPLAM	**43**	**94**	**16**	**34**	**7**	**9**

Yurtiçi fuar desteğinden faydalanan 43 firmanın 1'i hariç hepsi 3 yaşın üzerindedir ve bu KOBİ'ler ağırlıklı olarak imalat sanayinde faaliyet göstermektedir. Yurtiçi fuar desteğinden faydalanan KOBİ'lerin ölçek dağılımına bakıldığında ise 14 tanesinin (%33) mikro, 19 tanesinin (%44) küçük ve 10 tanesinin (%23) orta ölçekli olduğu görülmektedir. Destekten faydalanan girişimcilerin 13'ü (%30) 40 yaşın altındayken 30 tanesi (%70) 40 yaş üstündedir. Bu desteği tercih eden girişimcilerin %93'ü erkek, %37'si de üniversite mezunudur. Benzer şekilde, diğer destek türlerinde de firma ve girişimci özellikleri açısından benzer dağılımlar görülmektedir.

5.4.2. KOSGEB Genel Destek Programının İstihdam Üzerindeki Etkileri Hakkındaki Bulgular

Logit ve Tobit analizlerinden önce araştırma kapsamında kullanılan değişkenler arasında doğrusal bağlantı olup olmadığını gösteren korelasyon analizi sonuçları aşağıda sunulmaktadır. Korelasyon analizinden elde edilen katsayı değerleri incelendiğinde, kontrol değişkenleri arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununa yol açacak bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Korelasyon analizinin ardından, öncelikle deney grubunda yer alan 147 firmaya ait veriler kullanılarak bağımsız değişkenler (KOSGEB destekleri) ve kontrol değişkenleri (Firma ve Girişimci özellikleri) kullanılarak Logit analizi yapılmış ve göreceli olasılık oranları (odds ratio) hesaplanmıştır. Bu aşamada kontrol grubunu oluşturan 147 firmanın analize dahil edilmemesinin temel nedeni; sadece KOSGEB desteklerinden yararlanan firmaların analize tabi tutularak, desteklerin kendi arasındaki performansı etkileme olasılıklarının ve etki genişliklerinin saptanmasıdır. Bu kapsamda yapılan Logit analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 9. Korelasyon Analizi Sonuçları

	FRMYAS	OLCEK	SEKTOR	GRSMYAS	CNSYT	GRSMEGTM	ORT	IHRCT	DES_FUAR	DES_TANITIM	DES_ELEMAN	DES_TEST	DES_YURTDISI	DES_BELGE
FRMYAS	1,00													
OLCEK	0,06	1,00												
SEKTOR	0,03	0,17	1,00											
GRSMYAS	0,18	0,04	0,08	1,00										
CNSYT	-0,02	-0,07	0,00	0,02	1,00									
GRSMEGTM	-0,07	0,10	0,12	-0,12	0,11	1,00								
ORT	0,02	0,20	0,08	0,06	0,06	0,13	1,00							
IHRCT	0,06	0,20	0,07	0,08	-0,01	0,08	0,12	1,00						
DES_FUAR	0,09	0,21	0,14	0,06	-0,02	-0,01	0,06	0,43	1,00					
DES_TANITIM	0,02	0,16	0,09	0,06	0,06	-0,07	0,09	0,27	0,37	1,00				
DES_ELEMAN	-0,01	0,17	0,02	0,04	0,00	0,04	0,08	0,17	0,30	0,29	1,00			
DES_TEST	-0,02	0,12	0,07	0,06	0,04	-0,06	0,07	0,14	0,21	0,22	0,24	1,00		
DES_YURTDISI	0,02	-0,10	-0,05	0,10	-0,02	-0,11	-0,03	-0,03	0,03	-0,03	0,03	0,01	1,00	
DES_BELGE	-0,12	0,04	0,10	0,03	0,04	0,01	0,10	-0,07	0,06	0,16	0,08	0,36	-0,01	1,00

Tablo 9. Logit Analizi Sonuçları

DEĞİŞKEN	Odds Ratio	Katsayı	Z
FRMYAS	3.232	1.173	1.95**
OLCEK	1.458	0.377	1.75*
SEKTOR	1.081	0.077	0.25
GRSMYAS	0.422	-0.862	-2.93***
CNSYT	4.850	1.579	1.89*
GRSMEGTM	0.931	-0.070	-0.24
ORT	1.239	0.214	0.67
IHRCT	1.015	0.015	0.03
DES_FUAR	0.803	-0.219	-0.46
DES_TANITIM	2.329	0.845	1.18
DES_ELEMAN	6.879	1.928	4.07***
DES_TEST	11.320	2.426	2.00**
DES_YURTDISI	1.236	0.212	0.70
DES_BELGE	1.524	0.421	0.41
_cons		-3.614	-3.41***

Log likelihood	-156.714
Number of obs	293
LR chi2(14)	55.76
Prob > chi2	0.0000
Pseudo R2	0.1510

Anlamlılık düzeyi: *=%10, **=%5, ***=%1

Logit analiz sonuçlarına göre; istatistiksel olarak anlamlı çıkan ve firma istihdam büyüme olasılığı üzerinde etkisi olan firma ve girişimci özellikleri; firmanın yaşı (FRMYAS), firmanın ölçeği (OLCEK), girişimcinin yaşı (GRSMYAS) ve girişimcinin cinsiyeti (CNSYT) değişkenleridir. Bu kapsamda; 3 yaşından büyük olan firmaların istihdam büyümesi olasılığı, 3 yaşından küçük olan firmalara göre 3,232 kat daha fazladır. Benzer şekilde, firma ölçeği arttıkça da istihdam büyümesi olasılığı 1,458 kat daha fazla olmaktadır. Girişimcinin 40 yaşından küçük olması, istihdam büyümesi olasılığını, girişimcinin 40 yaşından büyük olmasına kıyasla 0,422 kat arttırırken, girişimcinin erkek olması durumunda da istihdam büyümesi olasılığı girişimcinin kadın olmasına göre 4,850 kat daha fazla olmaktadır.

İstihdam büyümesi üzerinde etkili olan ve istatistiksel olarak anlamlı çıkan KOSGEB destekleri ise Nitelikli Eleman Desteği (DES_ELEMAN) ve Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği (DES_TEST)'dir. Nitelikli Eleman Desteğinden yararlanan firmaların istihdam büyüme olasılığı, bu destekten yararlanmayan firmalara göre 6,878 kat daha fazladır. Buna ilaveten, Test, Analiz ve Kalibrasyon desteğinden faydalanan firmaların istihdam büyüme olasılığının da destekten faydalanmayanlara kıyasla 11,320 kat daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 11. VİF Değerleri

Variable	VIF	VIF	Tolerance	Squared
FRMYAS	1.06	1.03	0.9397	0.0603
OLCEK	1.15	1.07	0.8681	0.1319
SEKTOR	1.05	1.02	0.9524	0.0476
GRSMYAS	1.07	1.04	0.9328	0.0672
CNSYT	1.04	1.02	0.9604	0.0396
GRSMEGTM	1.10	1.05	0.9117	0.0883
ORT	1.09	1.04	0.9202	0.0798
IHRCT	1.33	1.15	0.7521	0.2479
DES_FUAR	1.44	1.20	0.6932	0.3068
DES_TANITIM	1.29	1.13	0.7771	0.2229
DES_ELEMAN	1.22	1.10	0.8215	0.1785
DES_TEST	1.27	1.13	0.7871	0.2129
DES_YURTDISI	1.04	1.02	0.9638	0.0362
DES_BELGE	1.22	1.10	0.8198	0.1802
Mean VIF	1.17			

Logit analizinden sonra değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu olup olmadığını test etmek için VİF (Variance İnflation Factor) değerlerinde de bakılmış ve VIF katsayılarının tamamının 5'ten küçük olduğu görülmüştür. Dolayısıyla değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu bulunmamaktadır.

Deney grubu ile birlikte kontrol grubunu oluşturan (hiçbir destekten yararlanmayan) firmaların dahil edildiği Tobit analiz sonuçları aşağıda sunulmaktadır.

Deney ve kontrol grupları birleştirildiğinde, firma ve girişimci karakteristiklerinden hiçbirisinin istihdam büyümesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi çıkmadığı görülmektedir. Bir diğer ifadeyle, araştırmaya dahil olan firmaların istihdam büyümeleri, firma yaşı, ölçeği, sektörü, girişimci yaşı ve cinsiyeti gibi firma ve girişimci özellikleri ile açıklanamamaktadır. Bununla birlikte, Belgelendirme desteği dışındaki bütün KOSGEB desteklerinin istihdam büyümesi üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmektedir. Bu kapsamda; Fuar desteğinden yararlanan firmaların, hiçbir destekten yararlanmayan firmalara kıyasla %281 daha fazla büyüdüğü sonucuna ulaşılmaktadır. Benzer şekilde, Eleman desteğinden yararlanan firmaların %306, Test, Analiz ve Kalibrasyon desteğinden yararlanan firmaların %1025, Yurtdışı İş Gezisi Desteğinden yararlanan firmaların %141 daha fazla büyüdüğü görülmektedir. Ancak, Tanıtım desteğinin istihdam büyümesi üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı olmakla birlikte negatif (-%488) çıkmıştır.

Tablo 10. Tobit Analizi Sonuçları

DEĞİŞKEN	Katsayı	Std. Hata	t
FRMYAS	31.092	124.360	0.25
OLCEK	37.362	52.332	0.71
SEKTOR	59.471	75.621	0.79
GRSMYAS	-10.225	70.906	-0.14
CNSYT	139.648	143.903	0.97
GRSMEGTM	-26.798	71.538	-0.37
ORT	56.562	74.897	0.76
IHRCT	89.639	104.552	0.86
DES_FUAR	281.956	112.403	2.51**
DES_TANITIM	-488.535	165.045	-2.96***
DES_ELEMAN	306.799	113.214	2.71***
DES_TEST	1025.576	215.890	4.75***
DES_YURTDISI	141.555	72.365	1.96**
DES_BELGE	-276.016	239.537	-1.15
_cons	-278.384	192.201	-1.45

Log likelihood	-2272.865
Number of obs	293
LR chi2(14)	62.40
Prob > chi2	0.0000
Pseudo R2	0.0135

Anlamlılık düzeyi: *=%10, **=%5, ***=%1

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, Isparta ve Burdur illerinde KOBİ'lerin desteklenmesine yönelik olarak, KOSGEB tarafından sağlanan Genel Destek Programının, 2008-2011 dönemi itibariyle, firma istidam performansı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen KOSGEB genel destek programındaki her bir desteğin firma istihdam performansı üzerindeki etkileri ayrı ayrı incelenmiştir. Firmaların istihdam performansı üzerinde etkili olan destekler sonuçlarda da görüldüğü üzere; yurtiçi fuar desteği, nitelikli eleman desteği, test analiz ve kalibrasyon desteği ve yurt dışı iş gezisi desteğidir.

Girişimcilerin katıldıkları yurtiçi fuarlarda ürünlerini tanıtma imkanı bulmaları ve yeni iş bağlantıları kurabilmeleri vasıtasıyla üretimlerini arttırdıkları ve bu artışı karşılayabilmek için de yeni elemanlar işe aldıkları düşünülmektedir. Nitelikli eleman desteğinin de firmaların istihdam artışını anlamlı ve pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Nitelikli eleman desteğinin etkilemesini beklenen ilk unsur olan eleman sayısındaki artış, beklenildiği üzere bu destekten faydalanmayanlara kıyasla %306 gibi yüksek bir oranla daha fazla olmuştur. Firmalar tarafından en çok tercih edilen destek türü olan yurtdışı iş gezisi desteğinin de firmaların yurtdışında yeni iş bağlantıları kurmak suretiyle satışlarını arttırdıkları ve artan talebi karşılamak üzere yeni eleman istihdamında bulundukları söylenebilir.

Şekil 2. KOSGEB Genel Desteklerinin İstihdam Artışına Etkisi

KOBİ'lere yönelik kamusal destekler dünya örneklerinde olduğu gibi Türkiye'de de ekonomi politikasının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Özellikle AB'ye uyum süreci dahilinde Türkiye KOBİ politikasının sınırları daha net çizilmiş ve bu

işletmelerin desteklenmesine ve geliştirilmesine yönelik önemli politik, ekonomik, hukuksal ve kültürel gelişmeler yaşanmıştır.

Genel olarak KOBİ'ler istihdam yaratmaları, ekonomik kalkınmaya destek olmaları, gelirin yeniden dağılımının sağlanması ile yoksulluğu azaltmadaki rolleri ve yenilikçi olmaları gibi nedenlerle desteklenmektedir. Geleneksel yaklaşımın bir yansıması olan büyük firmalara yönelik teşvikler ve büyük firmaları temel alan kalkınma stratejileri dünyada terk edilmeye başlanmış ve özellikle istihdam yaratma yeteneklerindeki üstünlük sebebiyle KOBİ'lere yönelik destek ve teşvikler hükümetler tarafından yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular da bölgede KOBİ'lere sağlanan desteklerin istihdam üzerinde anlamlı ve pozitif etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Son olarak; çalışmanın belli bir zaman dilimiyle sınırlandırılmış olması ve sadece spesifik bir destek programının incelenmiş olması sonuçların etkilerini sınırlamaktadır. Bu çalışmada etkisi araştırılan genel destek programı, ülke çapında sağlanan desteklerin çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, KOBİ'lere sağlanan desteklerin etkisinin araştırılmasına yönelik bundan sonra yapılacak olan çalışmalar için olası araştırma alanlarının belirtilmesinde de yarar görülmektedir. Öncelikle KOSGEB tarafından sağlanan diğer destek türlerinin de etkilerinin araştırılması ve bu etkilerin belirli bir bölgeye yönelik olmaktan çok ülke çapındaki etkilerinin araştırılması önem arz etmektedir. Zira hangi destek türünün performans üzerinde daha etkili olabildiğinin ortaya koyulması farklı tipteki desteklerin etkilerinin uzun dönemli olarak araştırılıp değerlendirilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu çalışmada ele alınan teorik ve analitik çerçevenin daha uzun bir zaman dilimi ve daha geniş bir örneklem hacmi kullanılarak farklı illerde / bölgelerde yapılmasının da karşılaştırılabilir sonuçlar elde edilmesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aerts, K. & Czarnitzki, D. (2004). Using Innovation Survey Data to Evaluate R&D Policy: The Case of Belgium, Centre for European Economic Research Discussion Paper No:05-55.

Aykan, E., Aksoylu, S. & Sönmez, E. (2013). Effects of Support Programs on Corporate Strategies of Small and Medium-Sized Enterprises. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 99, 938-946.

Berney, R.E. (1985). A Theoretical Framework for Small Business Policy, Policy Studies Journal, 13(4), 681-691.

Biçerli, M. K. (2004). İşsizlikle mücadelede aktif istihdam politikaları. TC Anadolu Üniversitesi.

Birch, D.L. (1979). The Job Generation Process, MIT Program on Neighborhood and Regional Change, Cambridge.

Brüderl, J. & Schussler, R. (1990). Organizational Mortality: The Liabilities of Newness and Adolescence, Administrative Science Quarterly, 35(3), 530-547.

Castillo, V., Maffioli, A., Monsalvo, A.P., Rojo, S. & Stucchi, R. (2010). Can SME Policies Improve Firm Performance? Evidence from an Impact Evaluation in Argentina, Inter-American Development Bank, Working Paper No: OVE/WP-06/10, Washington D.C.

Criscuolo, C., Martin, R., Overman, H. & Reenen, J.V. (2007). The Effects of Industrial Policy on Corporate Performance: Evidence from Panel Data, Center for Economic Performance, London School of Economics.

Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram ve Uygulama, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 10(3), 1360-1407.

De Negri, J.A., Lemos, M.B. & De Negri, F. (2006). Impact of R&D Incentive Program on the Performance and Technological Efforts of Brazilian Industrial Firms, Inter-American Development Bank, Working Paper No: OVE/WP-14/06, Washington D.C.

DPT (2007). KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2007-2009, Ankara: DPT Yayınları.

Edmiston, K. (2007). The Role of Small and Large Businesses in Economic Development, Economic Review, 97(2), 73-97.

Erdil, O. & Kalkan, A. (2005). KOBİ'lere Sağlanan Desteklerin KOBİ'lerin Performanslarına Etkisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(7), 103-122.

Eurostat (2008). Key Figures on European Business with a Special Feature on the Factors of Business Success.

Eurostat (2010). Key Figures on European Business with a Special Feature on the Recession.

Fonseca, R., Lopez-Garcia, P. & Pissariders, C.A. (2001). Entrepreneurship, Start-Up Costs and Employment, European Economic Review, 45(4-6), 692-705.

Freeman, J., Carroll, G.R. & Hannan, M.T. (1983). The Liability of Newness: Age Dependence in Organizational Death Rates, American Sociological Review, 48(5), 692-710.

Havnes, P.A. & Senneseth, K. (2001). A Panel Study of Firm Growth Among SMEs in Networks, Small Business Economics, 16(4), 293-302.

Johannisson, B. (2002). Networking and Entrepreneurial Growth, , İçinde Sexton, D.L. & Landström, H., Handbook of Entrepreneurship. (pp. 368-386), Blackwell Publishing.

Karmel, S.M. & Bryon, J. (2002). A Comparison of Small and Medium Sized Enterprises in Europe and in the USA, London: Routledge.

Kinsella, R. & McBrierty, V. (1997). Campus Companies and the Emerging Techno-Academic Paradigm: The Irish Experience, Technovation, 17(5), 245-251.

KOSGEB, http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=7 (Erişim tarihi 20.2.2014)

Kurtulmuş, N. (1996). Sanayi Ötesi Dönüşüm, İstanbul: İz Yayınevi.

Küçüktekin, K. (2006). Girişimcilik Politikası Çerçevesinde Avrupa Birliğinde KOBİ Politikası ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Çerçevesinde Türkiye'nin KOBİ Politikası, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi, Ankara.

Lalkaka, R. & Abetti, P.A. (1999). Business Incubation and Enterprise Support Systems in Restructuring Countries, Creativity and Innovation Management, 8(3), 197-209.

Lambrecht, J. & Pirnay, F. (2005). An Evaluation of Public Support Measures for Private External Consultancies to SMEs in the Walloon Region of Belgium, Entrepreneurship & Regional Development: An International Journal, 17(2), 89-108.

Michaelis, C., McGuire, M., Field, C. & Argirova, E. (2004). DTI Business Support Cross Product Monitoring Survey 3, Birleşik Kranllık: Databuild.

Mole, K. Hart, M., Roper, S. & Saal, D. (2008). Differential Gains from Business Link Support and Advise: A Treatment Effects Approach, Environment and Planning C: Government and Policy, 26(2), 315-334.

Ndabeni, L.L. (2008). The Contribution of Business Incubators and Technology Stations to Small Enterprise Development in South Africa, Development Southern Africa, 25(3), 259-268.

Neumark, D., Wall, B. & Zhang, J. (2008). Do Small Businesses Create More Jobs? New Evidence from the National Establishment Time Series, NBER Working Paper, No: 13818.

Nichter, S. & Goldmark, L. (2009). Small Firm Growth in Developing Countries, World Development, 37(9), 1453-1464.

O'Connell, P.J. (1999). Astonishing Success: Economic Growth and the Labour Matket in Ireland, ILO, Employment and Training Papers No: 44, İrlanda.

Odabaşı Sarı, A. (2005). Avrupa Birliğinde KOBİ Destek Programları ve Türkiye, Yayın No: 188, İstanbul: İKV Yayınları.

OECD (1996). Jobs Strategy, Pushing Ahead With the Strategy, Paris: OECD.

OECD (2002). OECD Small and Medium Enterprise Outlook, Paris: OECD.

Özçelik, E. & Taymaz, E. (2008). R&D Support Programs in Developing Countries: The Turkish Experience, Research Policy, 37(2), 258-275.

Roper, S. & Hewitt-Dundas, N. (2001). Grant Assistance and Small Firm Development in Northern Ireland and the Republic of Ireland, Scottish Journal of Political Economy, 48(1), 99-117.

Sarder, J.H., Ghosh, D. & Rosa, P. (1997). The Importance of Support Services to Small Enterprises in Bangladesh, Journal of Small Business Management, 37(2), 26-36.

Scaramuzzi, E. (2002). Incubators in Developing Countries: Status and Development Perspectives, Washington D.C: World Bank.

Scarborough, N.M., Zimmerer, T.M. & Wilson, D.L. (2008). Effective Small Business Management: An Entrepreneurial Approach, New Jersey: Prentice Hall.

Stinchcombe, A.L. (1965). Social Structures and Organizations, İçinde March, J.G., Handbook of Organizations. (pp. 142-193), Chicago: Rand McNally.

Storey, D.J. & Tether, B.S. (1998). New Technology-Based Firms in the European Union: an Introduction, Research Policy, 26(9), 933-946.

Usal, Z. & Ilgaz, M. (2006). Avrupa Birliği'nin Lizbon Stratejisi, Yayın No: 197, İstanbul: İKV Yayınları.

Van Ree, H.J. (2009). Service Quality Indicators for Business Support Servives, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), University College, Birleşik Krallık.

Varlı, B. (2010). Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Yeniliğin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Önemi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.

Verma, S. (2004). Success Factors for Business Incubators: An Empirical Study on Canadian Business Incubators, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Carleton University, Kanada.

Wren, C. & Storey, D.J. (2002). Evaluating the Effects of Soft Business Support Upon Small Firm Performance, Oxford Economic Papers, 54(2), 334-365.